

LÉNÁRT FERENC CSABA

A titkosszolgálati¹ tevékenység szükségessége és szükségtelensége

A rendszerváltozás óta a magyar titkosszolgálati politika² nem foglalkozott³ általánosan a titkosszolgálatok munkájának, tevékenységének értelmével-értelmetlenségével, hasznával-haszontalanságával, értékével-értéktelenségével, azaz a titkosszolgálatok, illetve munkájuk szükségességével, létjogosultságával⁴.

A rendszerváltozás időszakában kisebb terjedelmű költség–haszon elemzések, számítások készültek ugyan, ami mögött a cél az állami központi költségvetési kiadások drasztikus csökkentése és annak alátámasztása volt. Katonai vonatkozásban a NATO-csatlakozás idején csak a magyar harcászati és hadászati katonai képességekre készültek szakanyagok, ezek tartalmi követelményét a NATO határozta meg. A titkosszolgálatokra konkrétumot tartalmazó nyílt elemzési anyag ez idáig nem készült. E hiányt igyekeznek részben pótolni e tanulmány.

Egy rövid áttekintés erejéig a *titkos adatszerző, információgyűjtő, befolyásoló (kapcsolatépítő) tevékenység szükségességét, létjogosultságát, értelmét, esetleges értelmetlenségét tárgyalja, figyelemmel a törvényi feladatokra, a gyakorlati munka tapasztalataira. Ezt követően a hazánkban az egyre „népszerűbb” magán-titkosszolgálatok jellemzőit, műveleti irányait és szerepeit veszi górcső alá.*

1 Tágabb értelemben a *titkosszolgálati szervek*, és tevékenységük nemzeti és nemzetközi érdekből és célból létrehozott (alapvetően humánerővel, kapcsolati körrel, nyílt, titkos, leplezett hálózattal végrehajtott) titkosszolgálati műveletek alkalmazására törvényben, jogi normákban felhatalmazott biztonsági szervek (polgári és katonai nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint hibrid működési átfedésű nemzetbiztonsági szolgálatok belső és külső (fedett) operatív szervei, rendőrség, Terrorelhárítási Központ, ügyészség, Nemzeti Adó- és Vámhivatal stb.); e biztonsági szervekkel együttműködő szervezetek; az árnyék- (magán-) titkosszolgálatok; a külföldi partnerszolgálatok, továbbá a titkos, leplezett, nyílt módszerrel végzett biztonsági, műveleti (operatív) munkában együttműködő, közreműködő külföldi szervek, személyek, hadi, rendészeti, illetve krimináltechnikák.

2 A *titkosszolgálati politika* mint fogalom – a kül-, biztonság-, katonai-, védelmi stb. politikák mellett, illetve azokkal együtt – a politika- és államtudomány területén önálló biztonsági kategóriának tekinthető.

3 Kivéve, amikor az Országgyűlés nemzetbiztonsági bizottsága a különféle nemzetbiztonsági „botrányok” kapcsán nem szakmai, inkább politikai aspektusból vizsgálódott.

4 Általánosan a szerző a titkosszolgálatok tevékenységének, napi munkájának értelmét és értelmetlenségét, hasznát és haszontalanságát, továbbá értékét és értéktelenségét komplexen érti és értékeli.

A szerző a titkosszolgálati munkát hírszerző, felderítő és elhárító műveleti tevékenység körében vizsgálja, elsődlegesen a titkosszolgálati (szakmai) munka hatékonyságának fejlesztése, növelése érdekében. Fő célnak tekinti, hogy egyrészt az érdeklődő – a jogszabályokban foglalt védelmi, biztonsági, nemzetbiztonsági alapelvek, alkalmazott titkosszolgálati erők, eszközök, módszerek és eljárások törvényességét, cél- és szükségszerűségét felismerve – szellemi növekedését, fejlődését elősegítse; másrészt az olvasó által ismert és alkalmazott védelmi, biztonsági és nemzetbiztonsági „lehetőségek” ismeretében mind a nemzetek, mind Magyarország működése (törvényes rendjének fenntartása, fejlődése stb.) a szakma által „befolyásolva” pozitív irányba mozduljon el.

A tanulmány írásakor titkos információk felhasználására nem került sor. A titkosszolgálatokról kifejtett gondolatok a szerző magánvéleménye.

Az emberiség – társadalmi szervezettségénél és működésénél fogva – csak kis ideig volt képes békében élni. Az öldöklés, az egymás anyagi-szellemi javainak zsákmányolása, elvétele, eltulajdonítása újra és újra felbukkan. A természeti katasztrófákat, járványokat sokszor egy-egy háború követte. Napjainkban azonban már „menetrendszerűek” a több egy időben zajló helyi háború, terrorista akció. A miértre sajnos ma sem tudjuk a pontos választ.

Manapság kétségbeejtő, hogy már a XXI. század elején megint tömegek (népek, csoportok) menekülése, vándorlása köti le politikusainkat, döntés-előkészítő és -hozó vezetőinket. A jóléti államokat amúgy is sújtó, azokat eltérően érintő gazdasági válságot, illetve a gazdasági migrációs hullámot sokan már egy harmadik világháborúnak tartják. Napjainkban a világ globalizálódása, az új védelmi, biztonságpolitikai és stratégiai problémák – ezáltal az új kockázatok – megjelenése intenzitásában, megváltozott arányaiban új helyzet elé állítja a világ országait, nemzeteit, így hazánkat is.

A kelet-közép-európai országokban a múlt század kilencvenes éveiben lezajló társadalmi-gazdasági változások, belső-külső átrendeződések kapcsán megjelenő kisebb válságok a jövőkutatóknak még viszonylag jól kiszámíthatók voltak, alakulásuk, lefolyásuk többé-kevésbé befolyásolható volt. Akkor tájt merte valaki is gondolni, hogy például Magyarország „körül” is aktívvá, forróvá válik minden?! A kicsit távolabbi, egykori NDK megszűnik létezni; a „környezete” által gyanakvással figyelt Németország újraegyesül, gazdaságilag mostanság egyre erősödik; az egykori Csehszlovákia viszonylag békésen (igaz, a szlovák nacionalista törekvések erősödésével) két önálló államra bomlik; az erős diktatúrában élő Romániában a fegyveresek, népfelkelők teljesen átalakítják az országot; a régiós viszonylatban erősnek és stabilnak számító egykori Jugoszlávia – súlyos harcokkal járó etnikai tisztogatások, nép-

irtások, tömegsírok „árán” – több államra esik szét, többségük még negyedszázad távlatában sem „tér magához”. A kicsit távolabbi egykori szovjet birodalom darabjaira szakad. Ma a központi mag, Oroszország egyre erősödik, már-már birodalmi törekvésekkel. A többi szatellitállam önállósul, a maga választotta pályán több, de inkább kevesebb sikerrel építi jövőjét.

A szomszédos Ukrajna biztonsági vákuumba kerül: önállósága óta nemcsak gazdasági, de társadalmi válságban is van, nemcsak az országot elérő élelmiszer- és energiahíánnyal, állami korrupcióval, mélyszegénységgel, örökölt, át nem alakított társadalmi-gazdasági aránytalansággal küszködik, de – a Krím félsziget anektálása, energiaválsága és az eszkalálódó kelet-ukrajnai események kapcsán – a hatalmas keleti szomszédjával, az ismét erőfitogtató Oroszországgal is. A térségben viszonylag stabilnak Lengyelország, de inkább csak Ausztria tűnik.

Napjaink Magyarországon keresztül, illetve közelünkben még mindig zajlik a (gazdasági) menekültáradat, a XXI. század eleji népvándorlás. Az erős országkormányzás ellenére társadalmi stabilitásunk, pénzügyi, gazdasági biztonságunk erősen függ a pénzügyi/befektetői tőkéktől, gyakran hangoztatjuk az Európai Unióval kapcsolatos nézetkülönbségeinket. Az ország gazdasági kiszolgáltatottsága növekszik, a társadalmi, vagyonosodási különbségek erősödnek. A rendszerváltozás utáni negyedszázad sem hozta meg a jóléti színvonal várt emelkedését. Mindezek számos kockázatot, ezáltal védelmi, biztonsági, nemzetbiztonsági kihívást hordoznak magukban, amelyekre hazánk, de az érintett országoknak (valahogyan) reagálniuk kell. Megállapítható, hogy a háború művészete immár dinamikusává vált. A politikai-társadalmi átalakulások napjainkban is folytatódnak. Az újabb világméretű társadalmi-gazdasági válságok, fenyegetések már sokkal intenzívebbek, komplikáltabbak, sokkal nehezebben ismerhetők fel, ezáltal bonyolultabban is kezelhetők, ennek anyagi, szellemi terhei egyre „többe kerülnek”.

A globalizált világban Magyarországnak új belbiztonsági és taktikai-stratégiai kihívásokkal kell számolnia. A regionális fegyveres konfliktusok, az energiaválság, az országhatárokon átnyúló nemzetközi terrorizmus során, de akár a hazánkat is érintő menekültáradat, gazdasági-politikai migráció kikényszeríti országunk vezetésétől a nemzeti érdekek alapján szerveződő állami, hatalmi összefogást. Ezáltal nemcsak az ország körül zajló konfliktusos eseményekre, de akár az országon belül zajló nemzeti, nemzetiségi, kisebbségi törekvésekre, humánus értékek megvalósítására is aktívan reagálhatunk.

Az országunkat érintő védelmi és biztonsági hatások (fenyegetések, veszélyek [kockázatok] és kihívások) ütemének és elemeinek (például a mes-

terséges intelligenciák megjelenése a nemzetbiztonság területén) *rendkívül gyors növekedése, szaporodása a nemzetközi, regionális együttműködés és fejlődés, továbbá a nemzeti biztonság erősödése elleni hatást indukál* (fegyveres konfliktusok, energiaválság, terrorizmus, migráció).

A világméretűvé váló konfliktusok, bizonytalanságok mellett – *titkosszolgálati szemszögből nézve* – már könnyen észre lehet venni az egyre szorosabb „összezárást”, a hírszerző, felderítő és elhárító szervezetek, de akár a regionális (visegrádi négyek stb.), valamint több ország kormányzati, nem kormányzati szervezeteinek egyre erősebb, jobb együttműködését. Minderre a magyar titkosszolgálatoknak is lépniük, gyorsan reagálniuk kell! Ha a konfliktusok, bizonytalanságok lényegét idejében felismerik, akkor a nemzetközi szervezeteknek, minden államnak, benne a nemzeti titkosszolgálatoknak is igyekezniük kell felkészülni a hatékony kezelésükre.

Ezek az akciók a titkosszolgálatok mindennapi hírszerzési, felderítési és elhárítási munkáját rendkívül megnehezítik. Illusztrálására szemléletes példa a virtuális valuta, a bitcoin hazai megjelenése és alkalmazása, hiszen azt például a terroristák az akcióik finanszírozására használhatnak, mivel teljes anonimitást ad. A virtuális valuta elterjedését korlátozó intézkedéseket már kidolgozták, bevezetésük azonban – a munka nehézségéből adódóan, mivel azokat a felügyelő Magyar Nemzeti Bank sem vizsgálja – még késlekedik. A bitcoin nem hivatalos valutaárfolyamát, elterjedését a magánbankok beavatkozása (tudniillik konkurencia), illetve a számítógépes hackerek pénzcsapó-lási törekvései nagymértékben befolyásolják, „alakítják”.

Több neves politikai véleményformáló, így például *Henry Kissinger*⁵ szerint olyan korszakváltás tanúi vagyunk, amelyben nem érvényesülnek a megszokott politikai sablonok, megoldások. Ha nem sikerül új világrendet kialakítani, akkor *„hatalmas térségek süllyedhetnek anarchiába és nyílhatnak meg a szélsőségesek különböző formái előtt, amelyek más régiókra is áttérjedhetnek. [...] Líbia polgárháborúba süllyedt, fundamentalista hadseregek saját maguk által kikiáltott kalifátust építenek Szíriában és Irakban, a fiatal afgán demokrácia pedig a működésképtelenség küszöbére jutott. Mindezekhez a bajokhoz társul az Oroszországgal kiújult feszültség, valamint a Kínával való viszony, ami az együttműködési ígéretek és nyilvános vádaskodások között hanykolódik. Az a berendezkedési elv, ami modern korunk alapját jelentette, mára válságba jutott.”* Mindezen történéseket napjainkban a koreai válság igazolja vissza.

⁵ Henry Kissinger: *World Order: Reflections on the Character of Nations and the Course of History*. Penguin Books, New York, 2014

A jelentősebb titkosszolgálatok (az orosz Szövetségi Biztonsági Szolgálat [FSZB] és a Külső Hírszerző Szolgálat [SZVR], a CIA, a Moszad stb.) szerepe a védelem- és biztonságpolitikában sokszor nagyobb, mint egy olyan klasszikus nemzeti hírszerző szolgálaté, amelynek elsősorban az a feladata, hogy titkos adatokat, információkat szolgáltasson a gazdasági-politikai stratégiai és taktikai előrejelzésekhez, döntésekhez. A többi (nem jelentős) titkosszolgálat „ellenség” vagy „fő ellenség” elleni harcként fogja fel szerepét, elsősorban a vezető nagyhatalmak (Egyesült Államok, Kína, Oroszország), a NATO és az Európai Unió ellen, amelyek a világpolitikát alakítják, végeredményben az egész világ elleni harcban.

A titkosszolgálat teljesítményei a nyers információk szerzésében látványosak, annál is inkább, mert a nyílt társadalmakban ez a „játék” nem is olyan nehéz. Aligha van a világon olyan terület – beleértve a jelentősebb szolgálatokat is –, ahova ne épülnének be ellenérdekelt hírszerzők, kémek. Ezen kívül még azt is figyelembe kell venni, hogy a kémkedés emberi-technikai erőforrásai, illetve módszerei egyre tökéletesebb lehetőségeket kínálnak gyakorlatilag bármely tetszőleges titkos adat és információ megszerzéséhez. Ennek értelmében sokszor csak évek múlva derül ki. A szolgálatok sokszor tesznek kísérletet arra, hogy a politikai folyamatokat sajátos anyagi-politikai érdekeiknek megfelelően manipulálják. De a „fordítottja” is megtörténhet: a politika mind gyakrabban igyekszik a titkosszolgálatokat a maga érdekeinek megfelelően kihasználni (adat-, információszerzés, -gyűjtés, befolyásolás, manipulálás).

A vezető titkosszolgálatok az úgynevezett „aktív intézkedéseik” révén – amelyek a titkos befolyásolástól a politikai terrorig terjedhetnek – még azt is megkísérelhetik, hogy külföldön a politikai és társadalmi folyamatokat irányítsák, befolyásolják sajátos külpolitikai, diplomáciai, titkosszolgálati technikák alkalmazásával. Ennek lehetséges eszközei, módszerei például a média manipulálása, a kormánytagok, a vezető tisztségviselők, a parlamenti képviselők behálózása, vagy akár azok befolyásolása ügynökök útján, távozásra kényszerítése, a háttérből tiltakozó, szimpatizáló mozgalmak, tömegtüntetések szervezése, országok közötti konfliktusok gerjesztése, kezelése. Jeles képviselője a hidegháború befejezése után formálódott, tökéletesedett (az Egyesült Államok katonai-ipari komplexumán⁶ belül): a *hírszerző közösség*,

⁶ A katonai-ipari komplexum fogalmát sokáig marxi kategóriaként kezelték, manapság azonban többen elismerik, illetve elismerték létezését, sőt aktív politikai és gazdasági irányító szerepét. Fogalmát a komplexummal behatóan foglalkozó szerző korábban a következők szerint határozta meg. A *katonai-ipari komplexum*: legális és illegális összefonódás a hadikonzernek és a nekik hitelező bankok, a ka-

amely azóta is napi szinten aktív szerepet játszik a világ konfliktusaiban (fegyveres összecsapás kirobbantása, helyi háborúk, állami vezetők elmozdítása, likvidálás stb.).

Úgy látszik, a második világháború befejezése óta e tekintetben alig változott a világ: a napjainkban zajló orosz–ukrán, koreai belső konfliktusban az országot körülvevő és további „berángatott” államok – az amerikai és a nyugat-európai katonai-ipari komplexummal együtt – aktív szerepet játszanak úgy, hogy az orosz, az amerikai és a meghatározó nyugat-európai államok érdekeinek is megfeleljenek. Az egyre több és több részt vevő ország tudtán kívül vált és válik a nemzetközi titkosszolgálati játszma passzív, illetve aktív alanyává.

Felvethető a kérdés: a titkosszolgálatok révén a nemzeti kül-, biztonság- és katonapolitika jobb, kvalifikáltabb, hatékonyabb-e, mint a munkájuk nélkül? Például az egykori szovjet birodalom hirtelen és látványos összeomlása azt mutatja, hogy hosszú távon még a leghatalmasabb titkosszolgálat sem helyettesítheti a jó politikát és különösen nem egy legitim és hatékony politikai rendszert. Ez a fajta jelenség – Oroszország vonatkozásában – napjainkban újra megjelent. *Vlagyimir Putyin* orosz elnök birodalmi törekvései tartósan veszélyeztetik nemcsak az Európai Unió, hanem a szomszédos térségek országait is. Mindezek alapja a régi hidegháborúhoz hasonlító orosz fegyverkezés növekedése. Úgy látszik, hogy a leghatékonyabb titkosszolgálatok sem képesek tartósan kompenzálni az alapvető rendszerhibákat és a kudarcra ítélt

tonaság hadászati, harcászati és *titkosszolgálati* ügyeket intéző szervei és az állami-politikai hatalmi apparátus személyei és intézményei között. Háttérben a tőkét képviselő katonai és politikai erővel, a hatalmas, mindent átfogó propaganda-, reklámgépezettel. Mindez magas társadalmi, kulturális fejlettségi fokon álló, komoly gazdasági, tudományos-műszaki és hadipotenciállal rendelkező országban jelenik meg, amelynek társadalmi rendszerén belül jelentős a központi irányító és végrehajtó hatalmi struktúra. Ahol kialakul, ott a katonai-ipari, vagy katonai-gazdasági-politikai komplexumnak önmagát fenntartó és megerősítő természete van. Ez az erőteljes gazdasági és szellemi, forrásban gazdag és kiterjedt koalíció egyetlen közös célra teremtődött: a katonai szektor további bővítésére, függetlenül a tényleges katonai szükségletektől. (Lénárt Ferenc: *Az Amerikai Egyesült Államok és az egykori Szovjetunió katonai-ipari komplexumának komparatív vizsgálata*. Kandidátusi értekezés. MTA, Budapest, 1995.) Napjainkban a fogalmat a szerző kissé átalakította. A katonai-ipari komplexum nem csupán a nagyszámú *magánbiznisz* képviselőinek csoportosulása, hanem a modern, fejlett állam életének igen fontos szektora: az állami és a *magánvállalkozás*, a katonai, az *állami és a magán-titkosszolgálati*, továbbá az *állami vezető réteg* olyan szövetsége, amely a társadalmi és gazdasági fejlődés adott szakaszára jellemző konkrét feltételek között jön létre. E szövetség tovább erősödik a katonai, a titkosszolgálati felső irányítás és az óriási, egyre inkább egyesülő hadiipari korporációk között. Mai léte hatékonyabbá, eredményesebbé teszi a titkosszolgálati munkát. Fejlett katonai-ipari komplexum nélkül most nem létezne a szélsőségesé váló észak-koreai konfliktus a mind több szuper extraprofit reményében, illetve a folyamat regionális és globális szintre történő emelése. Ennek általános oka az újra aktívvá és tartóssá váló fegyverkezési hajsza, a helyi, regionális, globális háborúk szítása.

politikát. Oroszország jelenlegi titkosszolgálati történései is ebbe az irányba mutatnak (például szakadárok támogatása, titkosszolgálati játszma előkészítése a balti államok irányában, csecsenek befolyásolása gyilkossági ürüggyel, politikai gyilkosságok vizionálása, közel-keleti „beavatkozás”, diverziók indítása, a Szics-gárda újjáélesztése, vagy akár az egész Európát befolyásoló energia- és pénzügyi krízis kirobbantása, az amerikai elnökválasztás [számítógépes] manipulálása stb.).

Úgy tűnik, hogy mind az orosz, mind az amerikai, kínai, vagy akár mind a nyugat-európai katonai-ipari komplexumok (bennük a hírszerző közösségek) „csúcsra járatása” zajlik. Ennek mindennapi megjelenései – titkolt, leplezett, nem a média nyilvánossága előtt zajló formája – az intenzív fegyverkereskedelemben, az egyre fejlettebb haditechnikai termékek kifejlesztésében, kereskedelmében, sajátos finanszírozási, támogatási rendszerében, az aktív, tömeges (totális) felturbózott hírszerzési, felderítési és elhárítási munkában nyilvánul meg. Ezek a komplexumok (köztük a hírszerző közösségek) csapnak össze a világpolitika színpadán, ennek immár Magyarország is a részesévé vált. Szükséges megemlíteni a már megjelenő és egyre jelentősebbé váló (bár alig hallani róla) kínai katonai-ipari komplexum szerepét.

Legutóbb az európai menekültkérdés kapcsán vetődött fel elsőként, hogy – hasonlóan a hírszerző közösség működéséhez – *Európában* úgynevezett *biztonsági közösséget kell(ene) létrehozni*, amely szemléletmódja, eszközrendszere által egységesen kezelné a manapság jelen lévő bel- és külbiztonsági, katonapolitikai, migrációs és terror kérdéskört.

A komplexum egyelőre lassan, de folyamatosan tör előre, szerepe – különösen a fegyverkezés, haditechnikai fejlesztések exportja révén – egyre inkább számottevő, ami előbb-utóbb a legnagyobbak pozícióját veszélyezteti. Jelenléte, hatása mind inkább érezhető a világ konfliktusaiban.

A részt vevő többi (érintett, „berángatott”) ország a világ (bármely) részében kiújuló konfliktusba bevonása által – egyfajta felfogásban – akár a katonai-ipari komplexumok (bennük a saját hírszerző, biztonsági közösségek), titkosszolgálati játszmák eszközévé válik. Így hazánk, mint a NATO és az Európai Unió aktív tagja egyrészt – a békefenntartás, a NATO-haditechnika vásárlása és alkalmazása által – az amerikai/európai közösség érdekei, másrészt – az energia-kiszolgáltatottsága, a paksi atomerőmű bővítése, az orosz–ukrán konfliktus közelsége miatt – az orosz érdekek tudatos kiszolgálójává válik.

Az adatszerző, információgyűjtő és befolyásoló (kapcsolatépítő) titkosszolgálati tevékenység⁷ létjogosultsága

A *titkosszolgálati munka* létjogosultságát a műveleti munkavégzés keretében mélyrehatóan célszerű vizsgálni. A műveleti munka összetett, alapvetően humán erővel végrehajtott hírszerzési, felderítési és elhárítási szakmai tevékenység, amely titkosszolgálati külső és belső műveleti eszközökkel, kapcsolati körrel, hálózattal és módszerekkel (eljárásokkal, engedélyezésekkel) kombinált titkos, állandó, alap- és rendkívüli feladatok végrehajtását és ellátását szolgálja a klasszikus hírszerzési, felderítési, elhárítási, illetve bűnmegelőzési és bűnüldözési területeken. A mindenkori kormány a döntéseivel nagymértékben befolyásolja a törvényesen alkalmazható titkos műveleti elemeket.

Indokolt esetben a szolgálatok feladatellátási rendszerében, annak struktúrájában, erőforrásaiban, működési szabályaiban, valamint az irányításában és a törvényes felügyeletében változtatásokat, valamint a törvényhozásnál jogszabály-módosításokat kezdeményeznek. Ezáltal tud kiteljesedni a nemzeti titkosszolgálati politika, a titkosszolgálati munka.

Maga a *művelet* a titkosszolgálat valamely törvényes alapfeladatából eredő, konkrét célra irányuló, alapvetően titkos, részben nyílt műveleti erővel és eszközökkel végrehajtott akciókból és intézkedésekből álló szükségszerű, értelmes tevékenység, munka, az emberi és gépi (mesterséges) intelligencia alkalmazása.

A titkosszolgálati munka szükségessége (létjogosultsága)

Bizonyos „korlátok közé szorított” (tudniillik a legális, már felderített, illegális partnerszolgálatok) külföldi titkosszolgálatok régóta működnek hazánkban.

Az utóbbi időben viszont – talán épp a mi szolgálataink eredménytelensége (például kiszorítás, akadályozás tekintetében), a részbeni felderítettség, illetve a „kényszer-irányítottsága”⁸ miatt (tudniillik még nem érdek a lebuktatás) – e külföldi ellenérdekelt titkosszolgálatok fokozták tevékenységüket hazánkban. Budapest megint Kelet-Európa, sőt egész Európa kémparadicsomává vál(ha)t.

⁷ Míg az *adatszerző tevékenység* büntetőeljárás kategóriaként jut szerephez, addig az *információgyűjtés, befolyásolás* nemzetbiztonsági kategória.

⁸ „*Kényszerirányítottságon*” a szerző az adott szolgálatnak a mindenkori kormányzattól és titkosszolgálati politikától való (irányítottsági, pénzügyi stb.) függést ért.

A magyar titkosszolgálatok munkájának létjogosultsága⁹ épp az ellenérdekelt¹⁰, itt „működő” külföldi titkosszolgálatok munkájának megakadályozásában, adatainak és információinak megcsapolásában, tevékenységük csaknem teljes kontrolljában fejezhető ki, *e tekintetben van létjogosultsága a hazai titkosszolgálati működésnek.*

A „korlátok közé szorított” külföldi, ellenérdekelt titkosszolgálatok tevékenysége minősíti a hazai (állami) titkosszolgálati munka értelmét, hasznát és értékét. Az ellenérdekelt szolgálatok magyarországi működése megteremti az állami titkosszolgálatok munkájának azon elvárt (nemzeti szempontból helyes) arányát, amely megfelelhet nemzeti érdekeinknek és értékeinknek. Mindez persze magában hordozza azt a lehetőséget, eshetőséget is, hogy a külföldi titkosszolgálatok erősödése egyben a hazai titkosszolgálatok tevékenysége gyengülésének tulajdonítható, illetve fordítva. A nemzeti szempontból helyes titkosszolgálati (aktivitás) arányok időszakos kilengése, majd végleges kialakulása adja a hazai titkosszolgálati tevékenység létjogosultságát vagy nélkülözhetőségét, ami azonban hosszú távon mégis *értelmet ad a titkosszolgálati tevékenységnek.* E nélkül ma sem létezhet modern állami működés.

Az állami titkosszolgálati tevékenység a terrorelhárítás tekintetében nagobbrészt igen eredményes, humánerővel végrehajtott ügynöki munkát alkalmaz, *ez ad különös szükségességet a titkosszolgálati jellegük fenntartásának,* és más titkosszolgálati műveletek területein is követendő példa lehet.

Az állami titkosszolgálati tevékenység értelmét, hasznosságát, eredményességét adhatja az, ha

- a hazai titkosszolgálatok tevékenységüknek megfelelő helyen és időben a külföldi titkosszolgálatokat csaknem teljes kontrolljuk alatt tudják tartani;
- azok releváns (társadalmi, gazdasági) hasznot, értéket (információkat, adatokat) ad(hat)nak az ország számára;
- amíg tevékenységük értékelése „igazolja” a hazai titkosszolgálatok munkájának értelmét, legitimációját,

ez egyfajta létjogosultságot, értéket ad a hazai titkosszolgálati munkának.

⁹ A szerző *a titkosszolgálati munka* értékelhető, mennyiségileg és minőségileg detektálható „*létjogosultságán*” a közigazgatási tevékenységet ellátó legális és illegális titkosszolgálatok munkáját érti, mely tevékenységeket törvényekben, jogszabályokban, belső jogi normákban meghatározottak szerint végzik (a társadalomban időnként/folyamatosan megjelenő biztonsági hatások, kockázatok, kihívások kezelése céljából).

¹⁰ Itt szükséges megjegyezni, hogy egyes mérvadó szakmai vélemények és a szakirodalom szerint hazánkban nemcsak partner, hanem egyben ellenérdekelt, ellenfél, sőt ellenséges titkosszolgálatok is intenzíven tevékenykednek, illegálisan.

A hazai titkosszolgálatoknak szükségszerűen együtt kell működniük a szövetséges partnerszolgálatokkal a nemzeti és a nemzetközi feladatok végrehajtásában. Ez nemcsak szövetségesi kötelesség, hanem össznemzeti érdek is, így *a titkosszolgálati munka* nemcsak hazai, hanem szövetségesi szinten is *értelmet képvisel*.

1. számú táblázat
A titkosszolgálati munka szükségessége
(általánosan a jogi normák tartalmazzák)

Megnevezés	Megjegyzés (továblépés)
általános titkosszolgálati kontrollprevenció belföldön és külföldön	részletes szabályozás szükséges
ellenérdekelt titkosszolgálatok akadályoztatása	részletes szabályozás szükséges
a túlnyomórészt humánerős terrorelhárítás nemzeti és nemzetközi terepen	részletes szabályozás szükséges
taktikai és stratégiai együttműködés a szövetséges partnerszolgálatokkal	részletes szabályozás szükséges
titkosszolgálat szempontjából fontos metaadatok és információk gyűjtése, illetve azok zárt rendszerű szolgálati és üzleti célú hasznosítása, értékesítése (különösen a katonai vonalon szerzett nyílt információk tekintetében: kutatás-fejlesztés-innováció)	részletes szabályozás szükséges

*A titkosszolgálati munka szükségtelensége,
a megkérdőjelezhető létjogosultság*

A hazai titkosszolgálati munkára és a szolgálatokra vonatkozó jogszabályokban és gyakorlatban *nincs egyértelműen* meghatározva, hogy titkosszolgálataink tevékenységüket külföldön vagy belföldön, polgári vagy katonai területen és irányban, hazai vagy külföldi állampolgár, szervezet ellen fellépve lássák el (jogszabályok értelmezése, helytelen alkalmazása, „kivételes” kitétel definiálása, alkalmazása).

Így akár az is előfordulhat, hogy

- a külső hírszerzés országhatárainkon belül;
- a belső felderítés és elhárítás országhatáron túl¹¹;
- a katonai felderítés és elhárítás polgári területen;
- a polgári felderítés és elhárítás katonai területen

¹¹ A belső felderítés és elhárítás országhatáron túl történő feladatvégzését – 2016. július 17-től – az Nbt. 2. §-a határozza meg.

végzi szakmai munkáját, *e tekintetben* akár sokszor *értelmetlennek*¹² is tekinthető a *titkosszolgálati (rendszer) tevékenység*. Törvényi szinten az illetékeségi és hatásköri párhuzamosságok sajnos a magyar joggyakorlatban is jelen vannak.

Elsősorban békeidőszakban, az *állami titkosszolgálatok esetében* igaz az, hogy a hírszerzéshez, felderítéshez és elhárításhoz alkalmazott *nyílt, technikai és ügynöki adatszerzési és információgyűjtési* arányok – a szakma megítélése szerint – a 60–20–20 százalékot teszik ki. Mindezen arányok a *magán-titkosszolgálatoknál* – vélhetően a „korlátlan” anyagi és kvalifikáltabb humán erőforrásaik birtokában, a mögöttes államot, magánérdeket érő presztízsveszteség elkerülése érdekében (amely akár diplomáciai botrányba vagy súlyosabb retorzióba csaphat át) – szakmai becslések szerint immár elérheti a 20–30–50 százalékot is. Ennek felső/alsó határok közötti változása napjainkban titkosszolgálatától függően nagy kilengést mutat.

Tehát az állami titkosszolgálatok munkájuk során ma már nagyjából nyílt, bárki által elérhető forrásokra (média, internet, hazai és külföldi könyvtárak, adattárak, adatbázisok, kutatóintézetek stb.) támaszkodnak, *ezért értelmetlen* a munkájuk *kizárólagos titkosszolgálati jellegének fenntartása*. Ennek alapvető oka lehet a speciális munkavégzés túlzott, szükségtelen, nagy rejtettsége, indokolatlan titkossága. Az információk mintegy hetven-nyolcvan százaléka nyílt (például OSINT), de a szakmailag igazán értékelhető (lényegi) információk (öt-tíz százalék) az ügynöki tevékenységből származnak, ezeket szükséges minősíteni.

A hazai titkosszolgálatokat az jellemzi, hogy tevékenységüket alig leplezve, munkájukat törvényileg nyíltan, többségében „*nem fedett*”, hanem *nyílt objektumban*, járművekkel, interneten stb. végzik (munkakörülmények, titoksértés, biztonsági-konspirációs veszély).

Mindezek tekintetében nem szükségszerű a titkosszolgálati jelleg fenntartása, *ezért nélkülözhető* (célirányosan továbbfejleszhető, változtatható) *a munka titkos jellegének a további fenntartása*.

A hazai titkosszolgálatoknál nagyobb arányban fordul elő, hogy szakmai munkájuk során – nagyobb fokú specializáció, különleges, ritka szaktudás miatt – a szakembereiket sokszor „*üresjáratban*”, vagy nem a szaktudásuknak

¹² A szerző a *nemzetbiztonsági munka „szükségtelenségén”* a nemzetbiztonsági szolgálatok olyan speciális megítélését érti, amely a nemzetgazdaság számára indokolatlanul nagy (élőerő, anyagi, technikai) terhet jelent, mely tevékenységek nem ráfordítás arányos (= pazarló) nemzetbiztonsági adatokat, információkat eredményeznek, a kormányzati döntés-előkészítést, támogatást nem segítik (esetleg akadályozzák), ezáltal a munka értelmetlenné, pazarlóvá válik.

megfelelően foglalkoztatják, vagy nem szakmai titkosszolgálati tevékenységet végeztetnek velük (kvázi értelmetlen a foglalkoztatásuk). Ez nem példa nélküli, hiszen már a rendszerváltozás előtt hosszú időn keresztül a kémelhárításban is tucatjával alkalmaztak pályakezdő programtervező matematikusokat, akik zömében nem matematikai munkát végeztek. Így tevékenységüknek titkosszolgálati szükségessége, haszna nem volt, *ezért is felesleges az intenzív titkosszolgálati munkájuk fenntartása.*

A rendszerváltozás előtt a hazai állambiztonsági szervek és a bűnügyi operatív felderítő szervek egymás mellett működtek, szorosan együttműködtek. E mögött világos, áttekinthető titkosszolgálati politikai döntés húzódott.

A jelenlegi állami titkosszolgálati munka – alapvetően a polgári, katonai nemzetbiztonsági szolgálatoknál – sokszor úgy tűnik, nem több mint sajátos rendvédelmi, rendőri tevékenység, mivel ma sem léteznek a nemzetbiztonsági stratégiára épülő, a prioritásokat figyelembe vevő és a gyakorlati nemzetbiztonsági munkát komplexen vezérlő titkosszolgálati (ágazati) stratégiák (állami működtetési hiányosság), illetve stratégiákat vezérlő, kialakító titkosszolgálati politika. Épp ezen indokok miatt a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok (mellérendeltként) akár integrálhatók is a rendőri, rendészeti, rendvédelmi struktúrákba, és *ezért is megkérdőjelezhető (felesleges) a titkosszolgálati működésük.*

Egyes nemzetgazdasági, közszolgálati és privát területeken, továbbá kényes nemzetközi műveleti tevékenységek során az állami titkosszolgálatok fedésük – elsősorban gazdasági okokra visszavezethető – elégtelensége miatt és/vagy diplomáciai botrányok elkerülése érdekében nem végezhetnek teljes értékű szakmai munkát, pedig erre a hatályos jogszabályok lehetőséget adnak. E területeken – épp ezen indokok miatt – megjelentek és sikeresen működnek az árnyék- (magán-) titkosszolgálatok, sőt igénybevételek gyakorisága egyre jelentősebb, kiszorítva ezzel az állami titkosszolgálatokat. Mivel *a feladatot az állami titkosszolgálat (érdemben) nem tudja ellátni és/vagy nincs rá igény, ez is az állami titkosszolgálati tevékenység szükségtelenségét igazolja.*

Az állami *titkosszolgálati tevékenység szükségtelensége nyilvánul meg* a tekintetben, hogy a magán-titkosszolgálati munkának tekintett magánnyomozás, őrző-védő feladatok, vagyonörök, vagyonvédelmi cégek stb. vonatkozásában megjelenő árnyék- (magán-) titkosszolgálatok részben teret kaptak a gazdasági életben, közszolgálatban, továbbá a mindezt jogilag lehetővé tevő állami jogszabályok megalkotására ez idáig nem került sor (például nincs meghatározva, hogy mi számít magán-titkosszolgálati tevékenységnek, azok mit végezhetnek, mi tiltott számukra stb.).

Az Európai Unióban nincs egységes titkosszolgálati együttműködés, ez nyílt terepet kínálhat a magán-titkosszolgálatok igénybevételének és alkalmazásának.

Mindezen túl a hazai polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál a titkosszolgálati munka szakmai (és nem kormányzati) minőségbiztosítása¹³, a nemzetközi standardoknak való megfelelés és az egységes nemzeti és nemzetközi fogalmi terminológia használata jelenleg – szakmaiságát tekintve – egyáltalán nem kielégítő, hiányos (például a kiberbiztonság területén egységes rendszer létrehozásának igénye). Ezért a titkosszolgálati munka értékét, eredményességét és hatékonyságát – az összehasonlítási lehetőségek hiányában, az objektív szakmai tényezőkön túl – egyáltalán nem lehet lemérni (kvázi felesleges a feladatvégzés), ezért is tekinthető *feleslegesnek a titkosszolgálati tevékenység fenntartása*.

Az elmúlt időszakban egyes magyar titkosszolgálatok jogszabályban deklarált alaptevékenységük ellátásához – elsősorban költségvetési okokra visszavezethetően – több esetben „elhanyagolták, lazára vették” a hír- és adatigényeik teljesítését, amelyet a vonatkozó törvények, továbbá a kormány és szervei ütemezetten, illetve esetileg határoztak meg részükre, ezért is *szükségtelen* sok esetben *a titkosszolgálati tevékenységük meghatározása*.

A rendszerváltozás után egyes titkosszolgálatok feladatvégzése – objektív szakmai mérhetőség, továbbá kidolgozott és alkalmazott pénzügyi elszámolás, mutatók hiányában, szubjektív értékelésük folytán – sokszor csupán formális (árfolyam megvédése, pénzügyi biztonság megteremtése, iparbiztonság, offshore tevékenység felderítése stb.). Emiatt a *titkosszolgálati tevékenység* ez esetben akár *nélkülözhetővé is válik*.

A hazai szakmai berkekben már többször igazolódott, hogy – a szakspecifikus titkosszolgálatok helyett (!) – a bűnügyi operatív felderítés egyes kiemelt szakmai műveleti munkákat sokszor sikeresebben és hatékonyabban tud elvégezni. Ennek megfelelően a titkosszolgálati politikai döntés után a szolgálatok e tevékenységüket kvázi rendőrségként (rendvédelmi, rendészeti szervként) is el tudják, illetve el tudnák látni (indokolatlan, duplikált párhuzamos munkavégzés), ezért sokszor *felesleges¹⁴ a titkosszolgálati jelleg szerinti megkülönböztetés*.

¹³ A minőségbiztosítás a titkosszolgálati szakmai munkában is jelen van, és a felderítés, elhárítás hatékonyságában, az információk értékében, a szolgálatok közötti együttműködésben ölt testet.

¹⁴ A műveleti munka szempontjából értéktelen, ezáltal *értelmetlen*, a titkosszolgálatok részére meghatározott igénybe nem illeszhető (nem releváns) információk, adatok felesleges gyűjtése, tárolása.

2. számú táblázat

**A titkosszolgálati munka szükségtelensége, „megkérdőjelezhető” létjogosultsága
(napi munka terméke)**

Megnevezés	Megjegyzés
műveleteknél a tervszerű és nem tervszerű adatszerzési arányok kialakulásának az anomáliája	felülvizsgálatot igénylő jelenség
az erőltetett, indokolatlan titkosszolgálati jelleg fenntartása	felülvizsgálatot igénylő jelenség
az állami titkosszolgálati működés magánosításának a kieroszakolása	felülvizsgálatot igénylő jelenség
unión belül a magán titkos műveletek indokolatlan igénybevétele	felülvizsgálatot igénylő jelenség
minőségbiztosítás szerepének eltúlzása	felülvizsgálatot igénylő jelenség

*Átfedések a titkosszolgálati munka
szükségessége és szükségtelensége között*

Hazánk – rendszerváltozás utáni – történelme során a polgári titkosszolgálatok sokszor „cseréltek” gazdát. Amikor az Információs Hivatal a Külügyminisztériumhoz vagy a Miniszterelnökséghez került – az amerikai, az izraeli és a német titkosszolgálatokkal való együttműködés további erősítése mellett –, a szolgálat az EU-, a NATO-szövetséges tagországok ellen is folytathat hírszerző, felderítő és elhárító tevékenységet. „Természetes” e titkosszolgálatok között, hogy akár partnereik, szövetségeseik ellen is végezhető felderítés, azonban épp a szövetséges(ek) elleni titkos tevékenység kvázi tilalma miatt a titkosszolgálat tevékenységének alapvető *létjogosultsága* „kérdőjeleződik meg”. Ezt természetesen tudják a szövetséges országok hírszerző, felderítő és elhárító szolgálatai is (hiszen ők is „hasonlóan” cselekszenek).

Mostanában az egykori szocialista országok hírszerzésének többsége – munkájuk jellegénél fogva – külügyi irányítás alatt tevékenykedik¹⁵. Magyarországon a Miniszterelnökséghez tartozik az Információs Hivatal, amelynek irányító, felügyeleti feladatai ellátásához nem feltétlenül szükséges az önálló külső hírszerzési tevékenység fenntartása, a felügyeleti, irányítási és a végrehajtási szintek nem egyértelműen különülnek el, így tevékenységének *létjogosultsága* „megkérdőjeleződik”.

¹⁵ Az Információs Hivatal 2010 és 2012 között a Külügyminisztérium, 2012 és 2018 között a Miniszterelnökség, 2018-tól pedig ismét a Külgazdasági és Külügyminisztérium alá tartozik.

Hasonló problémával találkozunk a magyar Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat tekintetében, amely honvédelmi miniszteri irányítás alatt látja el feladatát. A szolgálat végrehajtó szintű tevékenysége és a minisztérium irányító, ellenőrzési, felügyeleti feladatai nem egyértelműen különülnek el, némely tekintetben összeolvadnak, így létjogosultsága úgyszintén „megkérdőjelezhetővé” válik.

Napjainkban az offshore-, befektetési, brókerbotrányok, „sajátos” felszámolási és csődeljárások hívták fel a figyelmet arra, hogy egyes bankok, társaságok nem ügyeltek a titkosságra, és nyilvánosságra kerültek egyes ügyletek résztvevőinek adatai, megkérdőjelezve ezzel a titkosszolgálati tevékenység létjogosultságát.

A titkosszolgálatok államon belüli hatalmi berendezkedése zárt, legitim rendszer. Azonban sajátos érdek- és értékrendszer alapján fennáll annak lehetősége, hogy a kormány némely esetben szabadon „belenyúlhat” mindezek működésébe. A titkosszolgálati munkában feltételezhető, hogy a „félkatonai”, sokszor magánhadseregnek titulált, „túldimenzionált” terrorelhárítási feladatokat végző Terrorelhárítási Központ – jogszabályban a részére meghatározott feladatai mellett – akár szakmailag nehezen megítélhető titkos információt, adatot is gyűjthet (ami vélhetően bűncselekmény) egyes államhatalmat, kormányzatot irányító tényezőkről, vezetőkről, vezető testületekről, ezáltal a jelenlegi a törvények, jogszabályok által a szolgálatot is magában foglaló, deklarált titkosszolgálati rendszer létjogosultsága „megkérdőjelezhető”.

Az Alkotmányvédelmi Hivatal közvetlenül a Belügyminisztérium irányítása alá tartozik, így a korábbinál hatékonyabb és eredményesebb az együttműködése a rendvédelmi, rendészeti, igazságügyi, büntetés-végrehajtási szervekkel. Így akár a hivatal önálló tevékenységének létjogosultsága „kérdésessé válhat”.

Napjainkban sokszor aszerint ítélt meg egy-egy titkosszolgálati munka létjogosultsága, hogy a valós és reális nemzetbiztonsági tevékenység végrehajtását gyakran „felülírja” a rendelkezésre álló költségvetési (speciális működési) kiadások nagysága. Ha nincs pénz, akkor „véltetően” szükségtelen az adott titkosszolgálati feladat végrehajtása is. A titkosszolgálatokat irányító/felügyelő miniszterben sokszor nincs meg az a politikai és szakmai „akarat”, hogy sort kerítsen a pluszpénzek igénylésére, jóváhagyására. Ugyanez akár nemzetközi szinten is előfordulhat úgy, hogy adott kiemelt titkosszolgálati akciókra nincs elegendő pénzügyi keret, mégis elnöki/kormányfői döntéssel a hiányzó pénzforrás soron kívül előteremtődik.

A titkosszolgálati munka *létfogosultsága egyaránt igazolható* korábbi magyar gyakorlati példával is: a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, a Nemzetbiztonsági Hivatal (a jelenlegi Alkotmányvédelmi Hivatal) és az Információs Hivatal együttes tevékenysége során, irányítási, hatásköri és illetékességi tisztázatlanságok, együttműködési „zavarok” miatt nem realizálódott egy-egy műveleti tevékenység (például amikor – a média szerint – külföldi bankjegypapír-szállítmány „tűnt el” a fővárosi Orczy téren), a hazai titkosszolgálatok „asszisztálása”, nem kellő koordinációja mellett.

Az eddigiek is igazolják, hogy adott pillanatban a titkosszolgálati munka szükségessége-szükségtelensége, de akár értelme-értelmetlensége, hasznahasztalansága, vagy értéke-értéktelensége egy időben hosszú távon tud érvényesülni.

A titkosszolgálati munka értelméről, értelmetlenségéről csak annak tekintetében lehet beszélni, ha ismert a munka értelme, illetve fordítva: ismert annak értelmetlensége. E munkák kölcsönösen függenek egymástól, beszélni róluk nyilvánvalóan csak mindkettő ismeretében lehet, együtt érdemes/kell a kettőt nézni, kezelni.

A magán-titkosszolgálati¹⁶ műveletek

Az elmúlt évtizedekben a hazai titkosszolgálati munkában is jelentős változások történtek. Mindehhez szükséges fel-/elismerni, hogy jogilag deklarált – nemzeti biztonsági és katonai stratégiákra épülő – ágazati stratégiák nélkül az ország biztonsági érdekeihez és értékeihez igazodó tényleges *állami titkosszolgálati* munka¹⁷ hosszú távon megkérdőjeleződhet.

A „készülő” ágazati nemzetbiztonsági, rendészeti, rendvédelmi, valamint a már megjelent katonai stratégia és az azokat megalapozó nemzeti biztonsá-

¹⁶ A *magán-titkosszolgálatok* kizárólag anyagi érdekű és célú, privát hírszerzésre, felderítésre, önálló operatív-technikai szolgáltatásra (munkára és kutatásra-fejlesztésre-innovációra), értékelésre, elemzésre aktív, titkosszolgálatok irányába történő közvetítésre, továbbá rendészeti, kriminalisztikai és rendvédelmi, katonai jellegű feladatokra vállalkozó belföldi és külföldi személyek és szervezetek, amelynek erőforrásai fedezetét a magántőke, alkalmanként állami költségvetési forrás biztosítja. A magán-titkosszolgálatok létét, tevékenységét, szükségességét a biztonsági szakma széles köre elismeri, miközben az állami jogalkotás differenciáltan értelmezi, szabályozza. A magán-titkosszolgálatok fogalmába természetesen nem tartoznak bele az állami titkosszolgálatok által létrehozott fedőintézmények és vállalkozások.

¹⁷ A nemzetbiztonsági szolgálatok belső és külső (fedett) műveleti szervei, valamint a titkos információgyűjtésre törvényben felhatalmazott szervezetek által végzett munka.

gi stratégia hiánya következtében – az elmúlt negyedszázadban – *megjelent és egyre jelentősebbé vált a magánszektor a titkosszolgálati területeken.*

A *magán-titkosszolgálatok* jogi személyiséggel felruházottak, vagy a nélküliek, magán- és anyagi érdekű és célú, polgári és katonai hírszerzésre, felderítésre, elhárításra, operatív-technikai szolgáltatásra (munkára és kutatási-fejlesztési-innovációs tevékenységre), valamint értékelésre, elemzésre létrehozott vállalkozások. Nagyobb, tömeges alkalmazásukra a közel- és távol-keleti események kapcsán került sor.

E szolgálatok az információs rendszereik működtetéséhez, műveleteikhez a haditechnikai eszközöket illegálisan és/vagy legálisan alkalmazzák. Az eszközök többsége ultramodern, korszerű, haditechnikainak nem minősülő, kettős rendeltetésű, saját fejlesztésű termék. A humánerői és a titkosszolgálati eszközei és szabadon választott módszerei alkalmazásánál sokszor használja ki a jogi normák, a biztonsági rezsimek és protokollok adta „lehetőségeket” és hiányosságokat.

Nemcsak a hazai, hanem a külföldi magántőke is törvényszerűen hívja életre, illetve tart rá igényt. Kialakulásuk – a tőkés országokban – a hidegháború időszakára tehető. Szerveződéseik a katonai-ipari (modern szakterminológia szerint hadiipari, hadigazdasági) komplexumok integráns részeként a katonai-állami szektor és a hadiipari monopóliumok közé – az állami titkosszolgálatokkal együtt – ékelődnek. Így befolyásuk, irányító szerepük még eredményesebben hathat nemzetek életére, nemzetközi integrációkra és koalíciókra. A társadalmi-gazdasági rendszerátalakulások után majdnem minden rendszerváltó országban megjelennek. A 2008-as globális gazdasági-pénzügyi válság hozadékaként számuk rohamosan növekszik, szerepvállalásukat a társadalomban, közigazgatásban nem lehet figyelmen kívül hagyni. A magán-titkosszolgálatokhoz szorosan kötődnek a magánhadseregek (hazánkban jellemzően a félkatonai szervezetek). Jelen tanulmánynak azonban nem célja a magánhadseregek vizsgálata.

A közelmúlt fontosabb magán-titkosszolgálati jellegű beavatkozásainak eredményei a következők:

- a pénzügyi szektorban a Magyar Nemzeti Banknál a jövedelemszerző korlátok bevezetésére való törekvés figyelmen kívül hagyása;
- az egészségügyi szektorban a vakcinagyártás körüli – pénzügyi, valamint a hazai és a külföldi ellenérdekelt gyártó-forgalmazó és egészségügyi szakmai csoportok céljait szolgáló – bizonytalanság mesterséges gerjesztése;
- az önkormányzati szektorban a budapesti és egyes vidéki ingatlanok – külföldi támogatást is élvező – tőkefelhalmozási célú eladásai;

3. számú táblázat

A magyar titkosszolgálatok szerveződésének statikus rendszere

Jellemzők	Szerveződésük	
	Állami	Magán
Fegyveres jelleg	igen	általában nem (kivétel a bűnözői szerveződés)
Erő, eszköz, módszer, eljárás (hadi, rendvédelmi, rendészeti, kriminalisztikai)	titkos	részben legális
Szervezet	titkos	részben legális

- a fővárosi önkormányzat felügyelte BKV-nál tőkefelhalmozási célú egyéni „akciók”;
- az állam által felügyelt MÁV-nál pénzügyi, gazdasági, szakmai túlkapások okozta egyéni tőkefelhalmozások;
- a nemzeti vagyonkezelő által felügyelt egyes állami ingatlanok, vagyontárgyak „sajátos privatizálása”;
- a hagyományos és nukleárisenergia-szektorban az alternatívenergia-források felhasználásának, gyakorlati alkalmazásának pénzszerzési célú késleltetése, akadályozása (például szélerőművek);
- a katonai (például vadászrepülőgépek, helikopterek vásárlása, szállítórepülőök felújítása, repülőgép idegen-barát felismerő rendszer [IFF] beszerzése, csereügylet), nemzetbiztonsági (például lehallgatórendszer) beszerzésének haszonszerzési célú anomáliái;
- hazai és uniós közbeszerzések, központosított közbeszerzések „vélelmezett” haszonszerzési célú szabálytalanságai.

Az egyének és szervezetek magán-titkosszolgálati vállalkozásai – annak ellenére, hogy behatolnak a korábban állami monopóliumnak tekintett érdekszférába – ígéretes jövő előtt állnak, hiszen

- az elhúzódó gazdasági és pénzügyi válságok ellenére a pénzügyi-gazdasági „érdekkormányzat” válságkezelési intézkedései több áttételen keresztül a magán-titkosszolgálatokat favorizálják a korlátlan mértékű hazai és uniós pénzügyi források biztosításával;
- egyes speciális, kényes és bizalmas biztonsági feladatokat továbbra is csak ők végezhetnek;
- a magán-titkosszolgálatok közvetítésével bármely magán- és állami szereplő (személy, szervezet) eljuthat az állami és a hivatalos titkosszolgálati hatalom csúcsáig;

- az állami hírszerző, felderítő és elhárító szervezetek hatékonysága az idők során többször is megkérdőjeleződött (2001. szeptember 11., iraki válság, afgán helyzet, Észak-Korea, Iszlám Állam, pénzügyi-gazdasági válság és annak kezelése, gazdasági népvándorlás stb.);
- egyes hírszerzési és elhárítási állami funkciókat (például kiemelt személy- és objektumvédelem, őrző-védő feladatok) egyre gyakrabban adnak magánkézbe;
- a magán-titkosszolgálati szerepvállalással az állami titkosszolgálatok a háttérben maradhatnak.

Mindezek alapján várható, hogy az állami titkosszolgálatok szakmailag (horizontálisan: információs, műveleti és támogató feladatok által; vertikálisan: stratégiai és taktikai szinten) és a magánszektor (szabad magántőkével) egyre gyakrabban számítanak egymásra a hírszerzés, felderítés, önálló operatív-technikai szolgáltatás, értékelés-elemzés, az állam és a hivatalos titkosszolgálatok irányába történő közvetítés rendészeti, rendvédelmi, kriminalisztikai és katonai jellegű feladatvégzés területén.

A magán-titkosszolgálatok jövőbeni bevonása az állami titkosszolgálati feladatellátásba azt jelentheti, hogy az állami titkosszolgálatok törvényben meghatározott feladatai – igaz, drágábban, de – kiszervezhetők, ezáltal az állam szűkös erőforrásait és képességeit a számszerűen növekvő és a sokszor egyidejűleg jelentkező védelmi, biztonsági hatások (fenyegetések, veszélyek [kockázatok] és kihívások) hatékony és eredményes kezelésére fordíthatja.

Már akár most is belátható, hogy az állami titkosszolgálatok működése a magán-titkosszolgálatok nélkül kétségessé válhat. Például a nemzetközi fegyverkereskedelemből napjainkban már nem lehet kizárni az állami és a magán-titkosszolgálatok ideiglenes, esetleg tartós fúzióját, együttműködését; válság-, konfliktusokkal terhelt övezetekbe, régiókba túlnyomórészt a magán-titkosszolgálatok juttatják el a haditermékeket, fegyverzeti eszközöket (Ukrajna, Közel-Kelet, Észak-Korea). Az ilyen „kényes” eszközök, termékek forgalmazását az állami titkosszolgálatok nyíltan nehezen vagy egyáltalán nem vállalják, ezért szükséges a magán-titkosszolgálati szerepvállalás. Szemléletes példa minderre, hogy az ukrán szakadárok logisztikai támogatásában kulcsszerepet kaptak (kapnak) – az orosz állami, ukrán állami titkosszolgálatok mellett – a „beazonosíthatatlan” magán-titkosszolgálatok is.

Az államnak a dinamikusan fejlődő, terjeszkedő magán-titkosszolgálatokkal kapcsolatosan jelentkező – szükségszerűen elvégzendő – szakmai feladatai a következők:

- a magán-titkosszolgálatok makrogazdasági, szakmai piacszervező tevékenységének, érdekeinek feltárása;
- az állami titkosszolgálatok vetélytársaként megjelenő magánvállalkozások piaci tevékenységének korlátozására irányuló erőfeszítések, piacszerző törekvések befolyásolásának figyelemmel kísérése;
- a multinacionális gazdasági társaságok vagyónvédelmi magán-vállalkozásainak figyelése;
- a magánnyomozói, őrző-védő, vagyónvédelmi tevékenységek teljes kontrolljának, monitoringrendszerének kiépítése.

Míg az állami titkosszolgálatok kötelezően csatlakoznak, addig a magán-titkosszolgálatok önkéntesen, együttműködés keretében csatlakozhatnak más kormányzati tárcáknak, főhatóságoknak a bizalmas és titkos – a titkosszolgálati munka általános jellegét automatikusan magában hordozó, illetve azt igénylő – pénzügyi, külpolitikai, külgazdasági, iparfejlesztési és kutatási területein működő szerveihez. Ezen együttműködésbe Magyarországon – valamennyi állami titkosszolgálat mellett – az esetek többségében szükségszerűen bevonhatók az ügyben érintett minisztériumok, államigazgatási, kormányzati szervek, országos hatáskörű intézmények, továbbá az ügyészség, az Állami Számvevőszék, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal stb.

A magyarországi társadalmi-gazdasági rendszerváltozás után a jelentősebb magán-titkosszolgálati munka (feltételezhetően) az állami titkosszolgálatokhoz hasonlóan zajlik. A magán-titkosszolgálatok információs és műveleti irányai közötti nyílt, rejtett differenciát a műveleti belföldi és külföldi érdekek, a végrehajtás konkrét lehetőségei (objektum védettsége, behatolás mikéntje, módja stb.), és az azt befolyásoló pszichológiai tényezők (meggyőzés ereje; felkínált haszon reménye; verbális képesség; metakommunikációs taktika stb.) határozzák meg.

A 4. számú táblázatban a magán-titkosszolgálatok részben ismertté vált jelentősebb akcióinak műveleti irányai láthatók azzal, hogy azok összetétele, struktúrája – a társadalmi mozgások dinamikájától függően – erőteljesen változó.

Jelenleg az állami titkosszolgálatok legitimitása rendezett, azok a hazai hatályos jogszabályok alapján működnek. A magán-titkosszolgálatok azonban – jogszabályi felhatalmazás hiányában, illetve anélkül – a társadalom meghatározó (állam, önkormányzat, magán-) szektoraiban csak részben tudnak legálisan tevékenykedni, munkájuk zöme alapvetően illegális.

4. számú táblázat

**A magán-titkosszolgálatok akcióinak műveleti irányai napjainkban
(a magáncélú bűnmegelőző, bűnüldözési, valamint a katonai célú nyílt akciók és intézkedések,
továbbá a haszonszerzésű kiberműveletek nélkül)**

Megrendelő/megbízó – cél	Magán-titkosszolgálati műveleti irány, szerep	
	Adatszerzés és információgyűjtés	Befolyásolás, kapcsolattartás
Bankok, brókerek, pénzügyi befektetők, takarékszövetkezetek – haszonmaximalizálás	nyílt, rejtett	rejtett
Bennfentes információkkal kereskedők – többletjövedelem szerzése	rejtett	rejtett (külföldi részvétel nem kizárt)
Bizalmi vagyonkezelés – adóelkerülés (adóoptimalizálás) – offshore-ozás	rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Energetikai beruházást végzők – új beruházások késleltetése, akadályozása – megjelenés az energetikai piacon, nagyobb részesedés	rejtett	rejtett (külföldi részvétel nem kizárt)
Építőipari vállalkozások – ár kalkulációk manipulálása, haszonszerzés	rejtett	rejtett (külföldi részvétel nem kizárt)
Értékpapír-kibocsátók – árfolyam mesterséges manipulálása – fiktív kötvénykibocsátás	nyílt, rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Felszámolók – vagyon, tőke alulértékelése, annak megszerzése	rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Gyógyszerkutatók, gyártók, forgalmazók – haszonmaximalizálás	nyílt, rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Haditechnikai, kiemelt kormányzati beszerzők – szabálytalansággal kiemelt jövedelemszerzés	rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Hazai és uniós pályázati pénzek – elosztásának torzítása – pályázati pénzek megszerzése	nyílt, rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Hazai jogalkotás belföldi, külföldi érdekből történő manipulálása – bennfentes információk szerzése	nyílt, rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)

Megrendelő/megbízó – cél	Magán-titkosszolgálati műveleti irány, szerep	
	Adatszerzés és információgyűjtés	Befolyásolás, kapcsolattartás
Ingtatlanérték-beclők, -fejlesztők – ingatlanérték mesterséges manipulálása – haszon maximalizálása	rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Internetes kereskedés, áruházak – többletjövedelem-szerzés	nyílt	nyílt, rejtett
Kiemelt beruházást végzők – nagyobb részesedés megszerzése	rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Közbeszerzést végzők – szabálytalanságok kihasználása – nagyobb jövedelemszerzés	rejtett	rejtett
Közlekedési vállalatok – nagyobb részesedés	nyílt, rejtett	rejtett
Közteherviselést (áfa, szja) tudatosan elkerülőök – kötelezettség nagyságának csökkentése	nyílt	nyílt, rejtett (külföldi részvétel nem kizárt)
Külföldi kereskedelmi láncokat üzemeltetők – haszonmaximalizálás	rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Letelepedéskötvény-értékesítők – közvetítői díj	rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Magántőkealapok	nyílt, rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Nemzetközi valutaárfolyam megállapítói – többletjövedelem szerzése	rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Nukleárisenergia-ipari beruházások – lobbitevékenység – nagyobb jövedelem szerzése	titkos	rejtett (külföldi részvétellel)
Offshore ügyletek, tőke kivonás, pénzmosás – adóelkerülési céllal – „adóoptimalizálás” (ahol kisebb az adó) – illegális jövedelem „kifelhárítása”, pénzmosás	nyílt, rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Önkormányzatok (fővárosi, helyi) – „rendhagyó” privatizáció, többletjövedelem	nyílt, rejtett	rejtett (külföldi részvétel nem kizárt)
Távközlési szolgáltatók – jövedelemmaximalizálás	rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)

Megrendelő/megbízó – cél	Magán-titkosszolgálati műveleti irány, szerep	
	Adatszerzés és információgyűjtés	Befolyásolás, kapcsolattartás
Tőzsde manipulálása – haszonmaximalizálás	rejtett	rejtett (külföldi részvétellel)
Vagyonkezelést végzők – többletjövedelem, privatizáció	rejtett	rejtett (külföldi részvétel nem kizárt)

Például fontos lehet, hogy „*a vagyonőrök és magánnyomozók elsősorban megbízóik érdekeit kell hogy képviseljék, [...] megfelelő képzés és továbbképzés és a mainál jobb jogszabályi környezet esetén ugyanúgy hasznos segítője lehet a magánbiztonsági szféra a rendőrségnek, ahogyan a 80 ezres polgárőrség*”.¹⁸

Az állami titkosszolgálati monopólium megmaradását, érvényesülését elősegíti, ha

- mindhárom (állami, önkormányzati, magán-) szektorban legálisan csak az állami titkosszolgálatok dolgozhatnak;
- az állami titkosszolgálatoknak – államhatalmi, titkosszolgálati politikai okok és történelmi tradíció miatt – megmarad a nemzetbiztonsági monopóliumuk;
- a magán-titkosszolgálat illegális tevékenységével kvázi rejtett módon szünteti meg az állami titkosszolgálati monopóliumokat.

Elsősorban a magán-titkosszolgálatok érdeke, hogy tevékenységüket mielőbb legálisan végezhessék.

Összegzés

Magyarországon a nemzeti kül- és belbiztonság-politika, a nemzet érdekei, értékei határozzák meg a titkosszolgálatok napi tevékenységét. A hírszerző, felderítő és elhárító munka jelentőségét, értékét felismerve azonban el kell ismerni, hogy a biztonságunk szempontjából rövid távon sokszor a katonai taktikai, stratégiai előrejelzéseknek van nagyobb jelentőségük.

Le kell szögezni továbbá azt is, hogy hazánkban – a katonai biztonság mellett – titkosszolgálataink munkájának szükségessége, elismertségük az

¹⁸ Valenta Lászlónak a Személy-, Vagyonőr és Magánnyomozói Szakmai Kamara társadalmi elnökének nyilatkozata a magánbiztonsági szférában dolgozó több mint 120 ezer biztonsági munkatársról. Fekete Gy. Attila: Magánbizonytalanság. Népszabadság, 2015. március 23., 5. o.

utóbbi időkben növekedett, erősödött irántuk a társadalmi bizalom. A magyar hírszerző, felderítő és elhárító szervek munkájukat sikeresen végzik, tevékenységükkel eredményesen járulnak hozzá az országépítéshez, munkájuk létjogosultsága igazolódott. A társadalom, az ország a titkosszolgálati gyakorlati munka eredményei tekintetében – épp az adat- és információvédelem szigorú szabályai miatt – továbbra sem vár(hat el) olyan nyitottságot, nyíltságot, mint más állami, közintézmény esetében.

A magyar nemzetbiztonsági szolgálatok munkájának eredményei napjainkban többször igazolják a törvényhozás szintjein megfogalmazott létjogosultságot. Elmondható, hogy a közvélemény, a média szükségszerűnek, szükségesnek tartják a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységét.

Konklúzióként megállapítható tehát, hogy a nemzetbiztonsági érdekeinket mindenképpen védeni kell. Céljaink megvalósulását költségvetési vagy más, nem szakmai szempontból megszorítani nagyfokú felelőtlenség. Nemzetbiztonsági szolgálataink szervezeti átalakításával, eredményességük, működési és technikai színvonaluk visszaesésével akár fiskális, gazdasági kényszerűségből, akár más (politikai) megítélésből nem lehet egyetérteni.

Az állami titkosszolgálatok mellett a magán-titkosszolgálatok munkájára egyre nagyobb a társadalmi és gazdasági igény, a nemzetközi és belpolitikai elvárás miatt tevékenységükre igenis szükség van.

Remélni lehet, hogy a jelen tanulmány elérte a célkitűzéseit: sikerült bemutatni, rávilágítani a titkosszolgálatok tevékenységének szükségességére, szükségtelenségére, munkájuk értelmére, értelmetlenségére, napjaink legújabb nemzetbiztonsági kihívásaira, továbbá a katonai-ipari komplexum valamennyi új elemére és arra, hogy a napjaink védelmi-biztonsági helyzete kialakulásának fő oka a katonai-ipari komplexum (benne a titkosszolgálatok) érdekszférájából eredeztethető.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bán Károly: Milliárdos spórolás átszervezéssel. Interjú Hajdu Jánossal, a Terrorelhárítási Központ (TEK) főigazgatójával. *Magyar Hírlap*, 2015. május 9.

Boda József: A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei és gyakorlata. *Belügyi Szemle*, 2015/9.

Boda József: „Szigorúan titkos?” Nemzetbiztonsági almanach. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016

Brückner Gergely: A tökéletes rejtőzködés eszköze: a magántőkealap. *Index*, 2017. augusztus 7.

Dávid Ferenc: Biztonságpolitikai hangsúlyok a polgári nemzetbiztonsági szférában 2001 és 2010 között. *Hadtudomány*, 2013/1–2.

- Fekete Gy. Attila:** Magánbizonytalanság. Interjú Valenta Lászlóval, a Személy-, Vagyonőr és Magánnyomozói Szakmai Kamara társadalmi elnökével. *Népszabadság*, 2015. március 23.
- Finszter Géza:** Magánvállalkozások a biztonságért. *Belügyi Szemle*, 2004/12.
- Finszter Géza:** A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer. Nemzeti Közszerzési és Tankönyv Kiadó Zrt., Budapest, 2013
- Kissinger, Henry:** World Order: Reflections on the Character of Nations and the Course of History. Penguin Books, New York, 2014
- Hetesy Zsolt:** Másodlagos nemzetbiztonsági kihívások. *Hadtudomány*, 2013/1–2.
- Izsa Jenő:** Javaslatok a nemzetbiztonsági/titkosszerzési stratégia kidolgozásához. *Hadtudomány*, 2007/1.
- Izsa Jenő:** A hírszerzés céljáról és rendszeréről. *Hadtudomány*, 2009/1–2.
- Lénárt Ferenc:** Az Amerikai Egyesült Államok és az egykori Szovjetunió katonai-ipari komplexumának komparatív elemzése. kandidátusi értekezés. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1997
- Lénárt Ferenc:** A hadiipar hatalmi komplexummá szerveződése. *Hadtudomány*, 2000/2.
- Lénárt Ferenc:** Biztonság, nemzetbiztonság. *Új Honvédségi Szemle*, 2001/1.
- Lénárt Ferenc:** Hazánk felkészülése a XXI. századi biztonsági kihívások kezelésére. *Új Honvédségi Szemle*, 2004/5.
- Lénárt Ferenc:** Az új típusú nemzetbiztonsági információgyűjtés stratégiája. *Új Honvédségi Szemle*, 2004/8.
- Lénárt Ferenc:** Nemzeti Biztonsági Stratégiánk megvalósításának eszközei. *Új Honvédségi Szemle*, 2004/10.
- Lénárt Ferenc:** Az átalakuló nagyhatalmi hírszerzés. *Új Honvédségi Szemle*, 2007. április
- Lénárt Ferenc:** Változó világ – fejlődő hírszerzés és elhárítás. *Hadtudomány*, 2007. szeptember
- Lénárt Ferenc:** A magán-titkosszerzési tevékenység és a biztonság. *Új Honvédségi Szemle*, 2007/11.
- Lénárt Ferenc:** A magán-titkosszerzés hazai megjelenése és működése. *Hadtudomány*, 2008-e-5. www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/index.html
- Lénárt Ferenc:** A titkosszerzés és a válságkezelés – a titkosszerzési tevékenység újraértelmezése. *Hadtudomány*, 2010-e. www.mhtt.eu/hadtudomany/2010/2010_elektronikus/2010_e_6.pdf
- Lénárt Ferenc:** A titkosszerzés hatékony feladat-ellátási rendszere, különös figyelemmel a gazdasági és pénzügyi válságok kezelésére. *Belügyi Szemle*, 2014/2.
- Lénárt Ferenc:** A titkosszerzés és napjaink biztonsági hatásai. *Belügyi Szemle*, 2015/9.
- Szalai Gábor:** A nemzeti hírszerzés és a magánszerzés kapcsolatának alapkérdései az USA-ban. *Hadtudományi Szemle*, 2008/2.

JOGSZABÁLYOK

- A Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1035/2012. (II. 21.) kormányhatározat
 A Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról szóló 1656/2012. (XII. 20.) kormányhatározat